

اعراب القرآن الكريم

محمد رضا رضوانی قراسانی

www.ketab.ir

سر شناسه: رضوانی خراسانی، محمد رضا
عنوان و نام پدیدآور: اعراب القرآن الکریم / مؤلف محمد رضوانی خراسانی
مشخصات نشر: قم، انتشارات دارالعلم، ۱۳۸۹
مشخصات ظاهری: ۷۸۴ ص.

شایک: (دوره) ۹۷۸-۹۶۴-۲۰۴-۱۱۱-۴
(ج ۱) ۹۷۸-۹۶۴-۲۰۴-۱۱۲-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: قرآن - اعراب

موضوع: قرآن - صرف و نحو

رده بندی کنگره: ۶ الف ۶ ر / ۸ / BP۸۲

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۳

شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۴۲۰۷۵

اعراب القرآن الکریم (جلد ۱)

مؤلف: محمد رضا رضوانی خراسانی

ناشر: موسسه انتشارات دارالعلم

تیراژ: ۳۰۰ جلد

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

نوبت چاپ: دوم پاییز ۱۳۹۶

قطع و صفحه / وزیری ۳۶۴ صفحه

دفتر مرکزی / قم خیابان معلم، میدان روح الامریس، وجه ۱۹ پلاک ۱۰

تلفن / ۹-۳۷۷۴۴۲۹۸ فکس ۳۷۴۱۷۹۸

دفتر تهران / خیابان انقلاب، ۱۲ فروردین، ساختمان نجار، ناشران

طبقه همکف شماره ۱۶/۱۸ تلفن: ۶۶۹۵۵۴۰۵-۰۲۱۷۳۸۰۰

چاپ / چاپ احسان قم تلفن ۰۲۵۳۷۷۴۳۴۴۳

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر است

شایک ۱-۱۱۲-۲۰۴-۹۶۴-۹۷۸ دوره ۴-۱۱۱-۲۰۴-۹۶۴-۹۷۸

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیش‌گفتار

الحمد لله على الاثمه ونعمائه والصلاة والسلام على انبيائه واورصائه ولا سيما بقية الله في ارضه وسمائه واللعن الدائم على منكره واعدائه من الان الى يوم لقاءه.

وبعد؛ بر اهل فضل ودانش پوشیده نیست که یکی از شیوه‌های مؤثر و مفید در امر تعلم و فراگیری دستور زبان عموماً و صرف و نحو عربی خصوصاً همان شیوه کاربردی تجزیه و ترکیب است و این حقیر خود سالیان متمادی آن شیوه را در کلاس‌های تدریس تجربه نمود و ظرفیت و پتانسیل بالای تاثیرگذاری آن را بالحس و العیان مشاهده کرده‌ام. اکسیر تجزیه و ترکیب روشمند اعجاز می‌کند و دانشجو را از هزار توی هولناک ریزه‌کاری‌های قواعد پیچیده و دقیق صرف و نحو رهایی می‌بخشد به گونه‌ای که راه صد ساله را یک شبه می‌پیماید.

بر این اساس کتاب گرانسنگ اثر ابرام القرآن الکریم تالیف فاضل معظم و دانشمند مکرم جناب مستطاب محمد رضا رضوانی که با سعی بلیغ و جهد بی‌دریغ فراهم نموده و در این راه زحمات فراوان کشیده و از عهده این کار بسیار ظریف به نحو احسن برآمده است. راقم این سطور توفیق یافت آن را مورد مطالعه دقیق و ملاحظه عمیق قرار دهد که بحمدالله مشار الیه در تبیین و تفسیر مواضع نحوی و ادبی و لغوی و مرکبات آیات کریمه دقت لازم و کافی را مبذول داشته و حق مطلب را نیکو پرداخته و مطالب جدید و نکات عدیده‌ای را در اختیار اهل فضل و تحقیق نهاده است، فجعل الله سعیه منسجوراً جزاء جزاء موفوراً.

در خاتمه مطالعه این اثر گرانسنگ را به طلاب مکرم و دانش‌جویان معظم خصوصاً قرآن پژوهان عزیز توصیه می‌نمایم تا هر چه بیشتر و بهتر با ساختار و مواضع نحوی و ادبی و ازگان و ترکیبات قرآن کریم در ضمن آیات کریمه آشنا شوند و در راستای تحقیقات قرآنی و مطالعات تفسیری به آموخته‌ها و معلومات خود بیش از پیش غنا ببخشند.

توفیق بیش از پیش همه راهبان دانش و معرفت خصوصاً مؤلف محقق را از ایزد منان مسألت می‌نمایم و جبهه سپاس بر آستان آن ذات بی‌قیاس بر خاک پاک می‌سایم.

حرره الفقیر الفانی یوسف زاده گیلانی

۱۳۸۴/۸/۲۰ مطابق سوال المکرم ۱۴۲۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه مؤلف

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا ونبينا محمد وآله الطيبين الطاهرين بما بقية الله في الأرضين واللعن الدائم على أعدائهم أجمعين إلى قيام يوم الدين

اسلام همان گه که با تلاوت آیات قرآن وتفکر در آن اصرار می‌ورزد و این کار را از اهم امور می‌شمارد، نسبت به دستورات آن توصیه‌های فراوانی می‌نماید از آن جمله این‌که آموزش علوم را که در ارتباط با این هدف است، تشویق می‌کند.

بیشک آموزش زبان عربی قرآنی مسچنان‌که در روایات بر آن تاکید شده است، گامی مهم برای فهم آیات قرآنی است. «تعلّموا العربية فانها لسان القرآن».

متخصصین فن براین مطلب اذعان دارند که تمامی فنون و علوم عربی در رابطه با فهم بهتر و بیشتر قرآن کارای دارند اما از این میان سه علم بیشتر خودنمایی می‌کنند که عبارتند از: لغت، صرف و نحو.

البته در این اثر به جهت دستیابی بهتر و تخصصی‌تر به این بیشتر از آوردن لغت و صرف حتی الامکان خودداری نموده و فقط متعرض آن مقداری شده‌ایم که ارتباط تنگاتنگی با نحو و اعراب دارد. نویسنده در نظر دارد که در کتابی فرهنگ مساعد به این امور بپردازد.

در رابطه با مسأله اعراب و ترکیب هم سعی شده است که به مسائل با دیدی عمیق و دقیق نظر شود تا به مقدار توانایی متناسب با آیات کریمه و مورد استفاده محققان و متخصصین فن بوده باشد. در این میان خصیصه‌ای که زیاد جلب توجه می‌نماید روانی و ساده‌نویسی مطالب است که این مهم باعث جذب مبتدی و آموزش او خواهد شد. البته بسیار دقت شده است تا عمق مسائل باعث گنگی و سختی نوشته و ساده‌نویسی و روانی، بی‌عمقی و سطحی‌نگری را در بر نداشته باشد. امید آن داریم که این مهمات را تحصیل نموده باشیم.

مطلبی دیگر که در خور توجه است این که نویسنده اصرار دارد قریب به اتفاق مطالبی که در این اثر آمده از کتاب‌هایی باشد که در حوزه‌های علمیه کنونی مورد بحث و مطالعه قرار می‌گیرد و جالب‌تر این که ادعا می‌کند غالب آن‌ها در کتاب‌های مقدمات نحو از جمله هدایه و صمدیه است و این مطلب را رد بحث‌هایی که در خدمت عزیزان بوده به اثبات رسانده است و صرفاً هنر خود را در چینش و بیان نمودن مطالب می‌داند و تمامی هم و غمش این است که در ترکیب و اعراب حلقه‌های مفقوده به حد اقل برسد تا محقق استفاده خود را نموده و مبتدی حیران نماند. یکی از دلایل مهم این کار را تخصصی بودن و جدا بودن بخش مفردات و تجزیه می‌داند و امید آن را دارد که در تجزیه هم به این مهم دست پیدا کند. مدتها بود که وجود چنین اثری را لازم می‌دیدم و با تعدادی از اساتید فن مشورت نموده بعد از آن که نظر آن بزرگان را مثبت یافتم کارهایی در اندازه‌های کوچکتر انجام دادم تا بالاخره در بهمن سال ۱۳۸۰ شروع به نوشتن این اثر کردم و در اردیبهشت سال ۱۳۸۰ این کار به پایان رسید و بعد از آن جلد اول را پاکت‌نویس نموده و بعد از چند بار بازخوانی توسط خود ویا دیگران تصحیح و نقد آن را به چاپ رساندم.

این اثر به نام خمسه آل‌عبا در پنج جلد تدوین یافته است که در هر جلد ترکیب و ترجمه شش جزء از قرآن کریم به صورت پذیرفته است. امید آن است که در جلدهای دیگر در اسرع وقت و با کارایی بیشتر در اختیار قرآن‌پژوهان قرار گیرد.

نکاتی که باید قبل از مطالعه کتاب ملاحظه شود:

الف - از آوردن برخی مسائلی که برای خواننده مشخص و معلوم است به جهت طولانی شدن خودداری شده است، مانند محلی از اعراب نداشتن جملات استأنفه و صله موصول.

ب - تا آن جا که مقدور بوده اعراب آیات مکرر و یا مشابه ارجاع داده شده است که این کار فوائد بسیاری دارد از آن جمله این که مصادیق زیایق زیادی در رابطه با یک قاعده نحوی پیش روی محقق قرار می‌گیرد و همچنین باعث اختصار نوشته شده است.

ج - می‌توان ادعا نمود که قریب به اتفاق متن از حیث نگارش از ابتدا تا انتها بر یک روال صورت پذیرفته است تا آن جا که مؤلف برخی از مسائل مشابه مثل ما موصوله ... را سعی نموده تا روشی واحد در نگارش یک ترکیب آورده شود. در این میان شاید برخی از قسمت‌ها ملاحظه شود که یک مسأله در دو جا با دو ترکیب آمده است که غالب این موارد بدان جهت است که دو ترکیب صحیح بوده و نمی‌توان بین آن دو یکی را به عنوان اصح

انتخاب نمود و آوردن هر دو ترکیب در هر دو جا باعث حجیم شدن نوشته می شده است. د - در اعراب سعی بر آن بوده است که ترکیب‌های مختلفی ذکر شود تا محقق استفاده بیشتری ببرد و مبتدی تک بُعدی نشود. البته در چینش این ترکیب‌ها غالباً روال بر تقدیم ترکیب اصح بر صحیح است.

ه - مسئله‌ای دیگر که لازم است در این جا بدان اشاره شود ترجمه است، هدف از ترجمه در این اثر به نوعی هدفمند نمودن و متعادل ساختن ترکیب است، چرا که بدون ترجمه و تطبیق دادن ترکیب و ترجمه با هم، احتمال این که اعراب از واقعیت مطلب دور شود بسیار زیاد است. مواردی که آیه دارای چند ترکیب است تلاش شده که ترجمه بر اساس ترکیب اصح بوده باشد.

در این جا برخود لازم می بینم که از اساتید عزیز و خوانندگان گرامی به جهت اشتباهات احتمالی پوزش بطلبم و از ایشان می خواهم بزرگوارانه از این حقیر بگذرند چرا که آدمی در معرض خطا است و از آن نم‌ترین را در خطاها آگاه سازند بی نهایت متشکرم و امیدوارم بنده و دیگر عزیزان که در این اثر سهیمی دارند را از دعای خیر فراموش ننمایند.

در این قسمت جا دارد که از تمامی عزیزان و دوستان که به نحوی در پدید آمدن این اثر، حقیر را یاری فرموده‌اند کمال تشکر را داشته باشم به خصوص از استاد فرزانه حضرت حجة الاسلام والمسلمین یوسف زاهد گیلانی که وقت بسیاری را از ابتدای کار تا پایان در اختیار گذاشتند و بعد از تایپ از او تا آخر این اثر را دقیقاً بازخوانی نمودند و مطالبی عمیق را تذکر دادند و کتاب را با مقدمه‌ای مزین و زیاده نداشتند.

و همچنین از آقایان سید محمد حسن ایزدخواه و سید محمد علی ایزدخواه که در تمامی مراحل مقابله این بنده را یاری نمودند.

در پایان باید خالصانه‌ترین تقدیر و تشکر خود را از والده مکرمه حاجیه خانم اشکوری بنمایم، بی شک محیط آرام و گرم خانه بیشترین سهم را در موفقیت بنده در نگارش این کتاب داشته است.

و آخر دعواتان أن الحمد لله رب العالمین

قم المقدسة ۱۳۸۴/۱۲/۱۷

برابر ۷ صفر المظفر ۱۴۲۷

محمد رضا رضوانی خراسانی

فہرست

۵	پیش گفتار
۷	مقدمہ مؤلف

جزء اول (۱۱-۱۴۳)

۱۱	سورہ مبارکہ مد (آیات ۱-۷)
۱۴	سورہ مبارکہ بقرہ (آیات ۱-۱۴۱)

جزء دوم (۱۴۴-۲۷۱)

۱۴۴	ادامہ سورہ مبارکہ بقرہ (آیات ۱۴-۲۵۲)
-----	--------------------------------------

جزء سوم (۲۷۱-۳۹۹)

۲۷۲	ادامہ سورہ مبارکہ بقرہ (آیات ۲۵۳-۲۸۶)
۳۲۳	سورہ مبارکہ آل عمران (آیات ۱-۹۲)

جزء چہارم (۴۰۰-۵۲۲)

۴۰۰	ادامہ سورہ مبارکہ آل عمران (آیات ۹۳-۲۰۰)
۴۹۴	سورہ مبارکہ نساء (آیات ۱-۲۳)

جزء پنجم (۵۲۳-۶۴۴)

۵۲۳	ادامہ سورہ مبارکہ نساء (آیات ۲۴-۱۴۷)
-----	--------------------------------------

جزء ششم (۶۴۵-۷۶۳)

۶۴۵	ادامہ سورہ مبارکہ نساء (آیات ۱۴۸-۱۷۶)
۶۷۱	سورہ مبارکہ مائدہ (آیات ۱-۸۱)